

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

VOL.3 № 2

2026

RAQAMLI TA'LIM PLATFORMALARI ASOSIDA O'QITISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DIDAKTIK ASOSLARI

Axatqulov Anvar

Jizzax davlat pedagogika universiteti, o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirishning didaktik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda raqamli platformalarning ta'lim jarayonini individuallashtirish, moslashuvchan tashkil etish va o'quvchilarning bilish faolligini oshirishdagi imkoniyatlari yoritiladi. Shuningdek, interaktiv, muammoli va loyihaviy o'qitish metodlarini raqamli ta'lim platformalari bilan integratsiyalash orqali ta'lim samaradorligini oshirish masalalari asoslab beriladi. Maqola natijalari raqamli ta'lim muhitida o'qitish metodlarini metodik jihatdan takomillashtirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim platformalari, o'qitish metodlari, raqamli ta'lim muhiti, interaktiv ta'lim, muammoli o'qitish, loyihaviy ta'lim, didaktik yondashuv

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПЛАТФОРМ

Ахаткулов Анвар

Джизакский государственный педагогический университет, преподаватель

Аннотация.

В статье анализируются дидактические основы совершенствования методов обучения на основе цифровых образовательных платформ. Рассматриваются возможности цифровых платформ в индивидуализации и гибкой организации образовательного процесса, а также в повышении познавательной активности обучающихся. Особое внимание уделяется интеграции интерактивных, проблемных и проектных методов обучения с цифровыми образовательными платформами как фактору повышения эффективности обучения. Результаты исследования могут быть использованы для методического совершенствования образовательного процесса в цифровой среде.

Ключевые слова: цифровые образовательные платформы, методы обучения, цифровая образовательная среда, интерактивное обучение, проблемное обучение, проектное обучение, дидактический подход

DIDACTIC FOUNDATIONS FOR IMPROVING TEACHING METHODS BASED ON DIGITAL LEARNING PLATFORMS

Akhatqulov Anvar

Jizzakh State Pedagogical University, lecturer

Abstract.

This article analyzes the didactic foundations for improving teaching methods based on digital learning platforms. The study highlights the potential of digital platforms to individualize and flexibly organize the educational process and to enhance learners' cognitive engagement. Particular attention is paid to integrating interactive, problem-based, and project-based teaching methods with digital learning platforms as a key factor in improving educational

effectiveness. The findings contribute to the methodological enhancement of teaching practices in a digital learning environment.

Key words: digital learning platforms, teaching methods, digital learning environment, interactive learning, problem-based learning, project-based learning, didactic approach

Bugungi kunda ta'lim tizimini raqamlashtirish global tendensiyalardan biriga aylangan bo'lib, u o'qitish mazmuni, shakllari va metodlarini tubdan qayta ko'rib chiqishni taqozo etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji, raqamli ta'lim platformalarining keng joriy etilishi ta'lim jarayonini tashkil etishda yangi didaktik yondashuvlarni shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. An'anaviy o'qitish metodlari raqamli muhitda to'liq samaradorlikni ta'minlay olmasligi sababli, raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini ilmiy-metodik jihatdan takomillashtirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Raqamli ta'lim platformalari ta'lim jarayonini moslashuvchan va individuallashtirilgan holda tashkil etish, o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi interaktiv muloqotni kuchaytirish imkonini beradi. Ushbu platformalar orqali interaktiv topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va loyihaviy faoliyatni tashkil etish o'quvchilarning bilish faolligi va motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli muhitda o'qitish metodlarini to'g'ri tanlash va ularni didaktik maqsadlar bilan uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini belgilovchi muhim omil hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda raqamli ta'lim platformalarining texnologik imkoniyatlari keng yoritilgan bo'lsa-da, ularning asosida o'qitish metodlarini tizimli va metodik jihatdan takomillashtirish masalasi yetarli darajada o'rganilmagan. Ko'plab tadqiqotlarda raqamli platformalar o'quv jarayonini tashkil etish vositasi sifatida qaralib, ularning didaktik potensialini to'liq ochib berish masalasi ochiq qolmoqda. Bu esa raqamli ta'lim platformalarini didaktik yondashuvlar bilan integratsiyalashgan holda qo'llash zaruratini yuzaga keltiradi. Mazkur maqolaning maqsadi raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirishning didaktik asoslarini aniqlash va ularni ta'lim amaliyotida samarali qo'llash yo'llarini asoslab berishdan iborat. Tadqiqot natijalari raqamli ta'lim muhitida o'qitish metodlarini modernizatsiya qilish hamda ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirish masalasi so'nggi yillarda pedagogika va ta'lim texnologiyalari sohasidagi yetakchi ilmiy tadqiqotlarda markaziy o'rin egallamoqda. Xususan, raqamli muhitda o'qitish metodlarining samaradorligi texnologik vositalarning mavjudligiga emas, balki ularning didaktik maqsadlar bilan uyg'unligiga bog'liqligi ko'plab tadqiqotlarda asoslab berilgan.

Bates (2019) raqamli ta'lim platformalarini o'qitish metodlarini transformatsiya qiluvchi muhim pedagogik vosita sifatida baholab, ularning asosiy vazifasi ta'lim jarayonini moslashuvchan, interaktiv va talaba markazli tashkil etishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi. Muallif raqamli platformalarda samarali o'qitish metodlari interaktivlik, teskari aloqa va mustaqil ta'lim faoliyati bilan uzviy bog'liq bo'lishi lozimligini ko'rsatadi.

Mishra va Koehler (2006) tomonidan ishlab chiqilgan TPACK modeli raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini tushuntirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu modelga ko'ra, samarali raqamli o'qitish metodlari texnologik, pedagogik va fan mazmuni bilimlarining integratsiyasiga asoslanishi zarur. Tadqiqotchilar raqamli platformalar o'qitish metodlarini boyitishi mumkin, biroq bu jarayon faqat didaktik jihatdan asoslangan holda amalga oshirilgandagina ta'lim samaradorligini oshirishini ta'kidlaydilar.

Fullan (2020) raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini yangilashni ta'limdagi chuqur o'zgarishlarning muhim sharti sifatida baholaydi. Uning fikricha, raqamli platformalarda muammoli va loyihaviy o'qitish metodlaridan foydalanish o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, hamkorlikda ishlash va real muammolarni hal qilish kompetensiyalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, muallif an'anaviy metodlarni mexanik tarzda raqamli muhitga ko'chirish kutilgan natijani bermasligini qayd etadi.

Siemens (2005) tomonidan ilgari surilgan konnektivizm nazariyasi raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini tushuntirishda muhim konseptual asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuvga ko'ra, bilimlar tarmoq xarakteriga ega bo'lib, raqamli platformalar o'quvchilarning axborot manbalari bilan mustaqil va faol aloqasini ta'minlaydi. Bu esa o'qitish metodlarining informatsion uzatishdan ko'ra, yo'naltiruvchi va fasilitatorlik xarakter kasb etishini talab qiladi.

OECD (2021) hisobotlarida raqamli ta'lim platformalari asosida interaktiv, moslashuvchan va kompetensiyaga yo'naltirilgan o'qitish metodlari ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli platformalarda muammoli o'qitish, reflektiv topshiriqlar va loyiha faoliyati bilan boyitilgan metodlar o'quvchilarning bilish faolligini sezilarli darajada oshiradi.

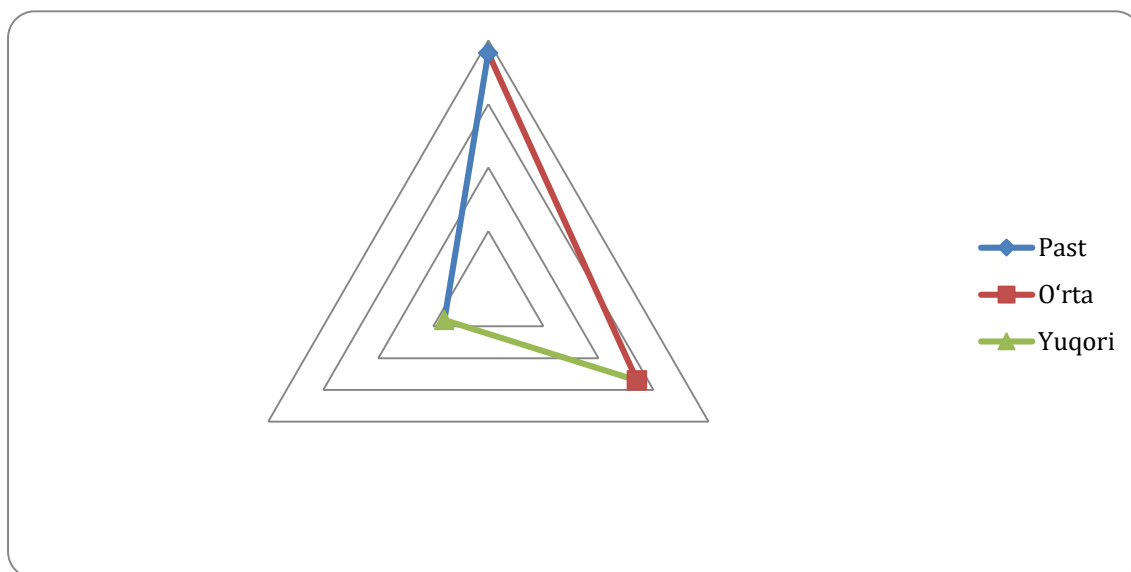
Milliy tadqiqotlarda ham raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirish masalasi keng yoritilgan. Xolmatov (2021) raqamli ta'lim muhitida o'qitish metodlari o'quvchilarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishga yo'naltirilishi zarurligini ta'kidlaydi. Karimova (2022) esa raqamli platformalar asosida interaktiv va muammoli metodlardan foydalanish ta'lim natijalarining barqarorligini ta'minlashini empirik tadqiqotlar asosida isbotlaydi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, mavjud ilmiy adabiyotlarda raqamli ta'lim platformalarining texnologik jihatlari yetarlicha yoritilgan bo'lsa-da, aynan o'qitish metodlarini kompleks didaktik tizim sifatida takomillashtirish masalasi hali to'liq ochib berilmagan. Shu sababli, raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini ilmiy-didaktik jihatdan asoslash va ularni ta'lim amaliyotiga samarali tatbiq etish dolzarb ilmiy muammo bo'lib qolmoqda.

Mazkur tadqiqot raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini didaktik jihatdan asoslash va ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini aniqlashga yo'naltirilgan. Tadqiqotda nazariy va empirik metodlar uyg'unlashtirilgan holda qo'llanildi. Nazariy bosqichda raqamli ta'lim, o'qitish metodlari va didaktik yondashuvlarga oid xorijiy hamda milliy ilmiy adabiyotlar tahlil qilinib, raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarining konseptual asoslari aniqlashtirildi. Empirik tadqiqot jarayonida pedagogik kuzatish, so'rovnoma va tajriba-sinov metodlaridan foydalanildi. Tajriba-sinov ishlari oliy ta'lim muassasalarida tashkil etilib, unda raqamli ta'lim platformalari asosida interaktiv, muammoli va loyihaviy o'qitish metodlari joriy etildi. Tadqiqot ishtirokchilarining bilish faolligi, mustaqil ta'lim ko'nikmalari va o'quv motivatsiyasidagi o'zgarishlar maxsus ishlab chiqilgan mezon va ko'rsatkichlar asosida baholandi.

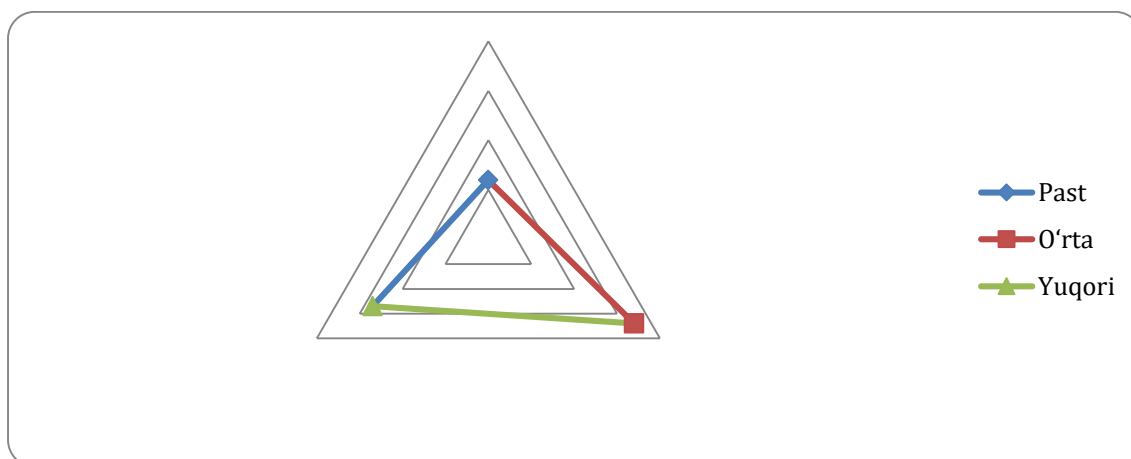
Olingan ma'lumotlar miqdoriy va sifat tahlili usullari yordamida qayta ishlanib, tajriba natijalarining ishonchliligi qiyosiy tahlil orqali aniqlandi. Qo'llanilgan metodologiya raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarining didaktik samaradorligini baholash hamda ularni ta'lim amaliyotiga tatbiq etish bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarishga imkon berdi. Mazkur tadqiqot doirasida raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarining samaradorligini aniqlash maqsadida Jizzax davlat pedagogika universitetida tajriba-sinov ishlari tashkil etildi. Tadqiqotda jami 73 nafar talaba ishtirok etib, tajriba-sinov jarayoni aniqlovchi va shakllantiruvchi bosqichlarda amalga oshirildi. Talabalarning raqamli ta'lim platformalari

asosida o'qitish metodlarini o'zlashtirish darajasi past, o'rta va yuqori ko'rsatkichlar asosida baholandi.

Rasm 1. Tajriba-sinovdan oldingi ko'rsatkichlar

Aniqlovchi bosqich natijalari (1-diagramma) shuni ko'rsatdiki, tajriba-sinov boshlanishidan oldin talabalarning aksariyat qismida raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish bilan bog'liq metodik tayyorgarlik yetarli darajada shakllanmagan. Xususan, 73 nafar talabaning 38 nafari past darajani, 27 nafari o'rta darajani, atigi 8 nafari esa yuqori darajani tashkil etdi. Ushbu holat raqamli ta'lim platformalari imkoniyatlaridan foydalanish ko'proq texnik xarakterga ega bo'lib, o'qitish metodlari bilan yetarli darajada integratsiyalashmaganini ko'rsatadi. Shakllantiruvchi bosqichda raqamli ta'lim platformalari asosida interaktiv, muammoli va loyihaviy o'qitish metodlari joriy etildi. Talabalarning mustaqil ishlari, muammoli topshiriqlar va reflektiv faoliyati raqamli platformalar orqali tashkil qilindi. Natijada talabalarning bilish faolligi, mustaqil ta'limga bo'lgan munosabati va metodik tayyorgarligida sezilarli ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Rasm 2. Tajriba-sinovdan keying natijalar

Nazorat bosqichi natijalari (2-diagramma) tajriba-sinovdan keyingi holatda ijobiy dinamikani yaqqol namoyon etdi. Jumladan, past darajadagi talabalar soni 38 nafardan 12 nafarga kamaydi, o'rta daraja 27 nafardan 34 nafarga oshdi, yuqori darajadagi talabalar esa 8 nafardan 27 nafarga yetdi. Bu raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarining samarali tashkil etilgani talabalarning metodik kompetensiyalarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim platformalaridan foydalanish faqat texnologik vosita sifatida emas, balki puxta didaktik yondashuv asosida tashkil etilganda yuqori samaradorlikka erishiladi. Tadqiqot natijalari raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirish talabalarning o'quv faoliyatini faollashtirishi va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Mazkur maqolada raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirishning didaktik jihatlari tahlil qilindi hamda ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligi tajriba-sinov natijalari asosida asoslab berildi. Tadqiqot jarayonida raqamli ta'lim platformalaridan maqsadli va tizimli foydalanish o'quv jarayonining sifatini oshirishda muhim pedagogik omil ekanligi aniqlandi. Jizzax davlat pedagogika universitetida 73 nafar talaba ishtirokida o'tkazilgan tajriba-sinov natijalari raqamli ta'lim platformalari asosida interaktiv, muammoli va loyihaviy o'qitish metodlarini joriy etish talabalarning bilish faolligi, mustaqil ta'lim ko'nikmalari hamda metodik tayyorgarlik darajasini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Umumlashtirilgan diagramma tahlili past darajadagi ko'rsatkichlarning keskin kamaygani, o'rta va yuqori darajalarning esa barqaror o'sishiga erishilganini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim platformalari o'qitish metodlari bilan didaktik jihatdan uyg'unlashtirilgandagina yuqori samaradorlikka erishiladi. Ushbu platformalardan faqat texnologik vosita sifatida emas, balki pedagogik jarayonning integral qismi sifatida foydalanish ta'lim jarayonini kompetensiyaviy va tadqiqotga yo'naltirilgan model asosida tashkil etish imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim platformalari asosida o'qitish metodlarini takomillashtirish ta'lim sifatini oshirish, talabalarning zamonaviy kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda raqamli ta'lim muhitini metodik jihatdan boyitishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida raqamli ta'lim platformalarini samarali joriy etish bo'yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bates A. W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. – Vancouver: Tony Bates Associates Ltd, 2019. – 560 p.
2. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – 5th ed. – New York: Teachers College Press, 2020. – 432 p.
3. OECD. Education in the Digital Age: Digital Education Outlook. – Paris: OECD Publishing, 2021. – 214 p.
4. Mishra P., Koehler M. J. Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, No. 6. – P. 1017–1054.
5. Siemens G. Connectivism: A learning theory for the digital age // International Journal of Instructional Technology and Distance Learning. – 2005. – Vol. 2, No. 1. – P. 3–10.
6. UNESCO. Open Educational Resources: Policy, Costs and Transformation. – Paris: UNESCO Publishing, 2019. – 172 p.
7. De Jong T., Linn M. C., Zacharia Z. C. Physical and virtual laboratories in science and engineering education // Science. – 2013. – Vol. 340, No. 6130. – P. 305–308.